

DESPRE PASIUNEA DE COLECȚIONAR A DR. IOSIF DONA ȘI ALCĂȚUIREA COLECȚIEI SALE

PETRE OPREA

La începutul deceniului al treilea al veacului nostru, marile și faimoasele colecții particulare de artă ale lui Vasile G. Morțun și Alexandru Bogdan-Pitești s-au destrămat după decesul acestora, rămânând vii doar în amintirea celor care le admiraseră. Dacă cea a lui Alexandru Bogdan-Pitești, vândută prin licitație în 1924, se regăsea dispersată în alte colecții de artă ce se formau atunci, cea a lui Vasile G. Morțun era socotită pierdută pentru cultura românească, întrucât lucrările cele mai valoroase din cadrul ei fuseseră trimise în anul 1916 în Rusia țaristă și nu se mai știa nimic de soarta lor. De altfel arta românească suferise după urma războiului și alte pierderi ireparabile. Colecția de artă Ion Kalinderu, care din 1915 intrase în proprietatea statului, și Pinacoteca din București erau lipsite de marile valori naționale, căci celor mai reprezentative lucrări din patrimoniu li se pierduse urma în dispersarea lor din Rusia țaristă.

Spre sfârșitul deceniului începe să se vorbească tot mai insistent și cu admirație în lumea iubitorilor de frumos de alte două mari colecții de artă: cea a doctorului balneolog Iosif Dona și cea a inginerului textilist Kricor Zambacian. Dr. Iosif Dona avea faima de a fi cel mai rafinat colecționar de artă și „*un colecționar autentic*”, cum afirmă sculptorul Oscar Han în amintirile sale, evocând figurile colecționarilor mai renumiți dintre cele două războaie mondiale, iar colecția lui se impunea la data aceea ca cea mai prețioasă colecție de artă românească din țară, prin valoarea reprezentativă a lucrărilor. Avea, în 1925, 28 de tablouri de Grigorescu, de certă calitate — și pe bună dreptate se putea afirma că adevărata imagine și apreciere asupra creației maestrului de la Cimpina se putea face numai văzând această colecție — 20 de tablouri și grafică de

Dr. Iosif Dona (fotografie)

Luchian, 35 uleiuri de Petrașcu, 18 lucrări de Pallady, 2 de Andreescu ș.a. Singura concurență reală o constituie la vremea aceea dorința pătimașă a lui Kricor Zambaccian de a-și alcătui o strălucită colecție de artă autohtonă demnă de a fi donată statului pentru păstrarea numelui său în cultura românească și în consecință achiziționa la prețuri excesiv de mari orice lucrare reprezentativă în creația marilor noștri artiști.

Firește, este cazul să ne întrebăm care era dimensiunea și valoarea artistică a colecției dr. Iosif Dona pentru a fi luată, după anul 1925, drept etalon reprezentativ de alți colecționari ai vremii și de ce era socotit el un rafinat colecționar de artă. De unde derivă și întrebarea, care

Imagini din locuința
colecționarului,
p. 49–55

ar fi trăsăturile și coordonatele indispensabile ale unei colecții de artă pentru a se bucura de o notorietate și de o reputație de necontestat?

Ceea ce caracterizează în primul rînd pe colecționarul de artă, indiferent de numărul și valoarea lucrărilor și obiectelor de artă adunate, este pasiunea dominantă și obsedantă, pînă la sacrificiu, pentru a fi în posesiunea frumosului artistic. Dacă la început colecționarul este minat de patima acumulării numerice și la întîmplare, în funcție de noroc, ulterior îl obsedează dorința de a avea lucrări cu valoare de unicat sau de excepție. La majoritatea colecționarilor, primul stadiu durează ani îndelungați. Cei mai mulți, îndeobște cei preocupați și de avantajele materiale, nu-l depășesc niciodată. Prin acest stadiu n-a trecut dr. Iosif Dona. De mic copil a trăit într-un mediu artistic elevat, într-o familie unde arta plastică era la mare prețuire, iar creația lui N. Grigorescu divinizată. Cînd, elev la liceu fiind, și-a rugat părinții să-i dea voie să-și înfrumusețeze camera cu cîteva din lucrările lui Grigorescu aflate în locuință, aceștia i-au satisfăcut dorința. Preferința

în alegerea și aranjarea lor a constituit subiectul de discuție, nu numai al membrilor familiei — părinții, fratele și sora — dar și al rudelor și prietenilor familiei.

Această selecție, pe care n-o cunoaștem în ce-a constat, a devenit nucleul viitoarei colecții a dr. I. Dona, după ce toate lucrările de artă i-au revenit ca moștenire părintească, constituind simburile valorice în alcătuirea sa în timp. Rîvna colecționarului a constat în a aduna lucrări care să reziste confruntării valorice cu acestea și implicit și-a îndreptat atenția la lucrările selectate spre cele cu o gamă caldă degajînd o atmosferă lirică. De aceea nu s-a grăbit în achiziționări pripite, ci înarmat cu răbdare a așteptat ocaziile prielnice. Prima achiziție, despre care povestea cu mîndrie celor ce se interesau de colecția sa, era *Ramura de măr* de N. Grigorescu, achiziționată în 1902 din expoziția artistului. După aceea nu s-a sfiit să stea îndelung la „pîndă” în așteptarea unei cumpărături deosebite. În 1910 și 1912 i-a suris norocul. Două mari colecții axate pe lucrări de Grigorescu se dezmembruau: ce a lui Eugeniu Carada și cea a lui Alexandru Vlahuță. Și-a concentrat atenția îndeosebi asupra celei

a poetului colecționar, pe care îl cunoștea foarte bine, căci îi era rudă (fusesse până nu de mult soțul surorii sale), fiind convins că această relație îi este suficientă pentru a-l determina pe Vlahuță să-i vândă câteva pinze. A cumpărat un lot de 11 lucrări, dintre care se remarcă peisajul *Casă la Vitre* de Grigorescu și acuarela *Colindătorii* de Luchian. În același an, se pare datorită amicitiei și îndemnului colecționarului Virgil Cioflec, a cumpărat de la Luchian cinci lucrări: *Flori de primăvară*, *Băneasa* (acuarelă), *Garoafe*, *Trandafiri* și *Crizanteme*. Adăugăm că, în 1910, a mai achiziționat, fără să știm de la cine anume, *Casă la Agapia* și *Tip de mahala* de Grigorescu, iar de Luchian, *Albăstrele*. Printr-un schimb cu colecționarul Slătineanu, căruia i-a dat un covor Siraz și un tablou de pictorul Folzer, a devenit, tot în 1910, posesorul pinzei *Clăie de fin*, de Luchian.

Subjugat de arta lui Petrașcu, cumpără de la expoziția acestuia, din februarie 1915, opt tablouri (*Flori de câmp*, *Dunărea seara*, *Casa în mahala iarna*, *Casa pe drum*, *Turtucaia*, *Casa pe canal Italia*, *Casa babei Marina* — *Iarna la mahala*, *Casă Turtu-*

caia) și un desen înfățișându-l pe Picky, fiul artistului.

Cîteva luni mai tirziu, îi achiziționează din atelier alte cîteva uleiuri (*Tufănele*, *Casa părăsită*, *Nicorești*, *Stradă la Turtucaia*, *Stradă cu felinar la Turtucaia*, *Noapte furtunoasă*, *Ulița pescarilor*, *Casa de îngăduială*, *Floare de pelargonie*). Dintre pictorițe la acea vreme o apreciază în mod deosebit pe verișoara sa, Pica Delavrancea Dona, căreia îi cumpără șase uleiuri, și pe Rodica Maniu, reținându-i tot șase lucrări.

Urmează anii de restriște ai primului război mondial. Dacă sănătatea îi este grav subrezită (în bătălia de la Flămînda, din județul Teleorman, a fost rănit de un glonte, iar apoi în urma tifosului exantematic contractat a avut tromboză cardiacă), în schimb are bucuria de a fi găsit intactă colecția aflată în Bucureștiul ce se găsea sub ocupația germană. În 1920 cumpără masiv (12 lucrări) din expoziția lui Th. Pallady și mai puțin din cea a lui Petrașcu (4 lucrări).

Dar anul de vîrf în consolidarea reputației și prestigiului ei, impunînd-o de necontestat ca o mare și reprezentativă colecție, este 1924. În luna mai, dr. Iosif Dona moștenește, de la mătușa sa Zettina Urechia, 17 lucrări, dintre care șase tablouri de Grigorescu (*Colibe în apus*

de soare, Zettina la plajă, Portretul Zettinei, Ciobănaș cu oi, Boi, Alee pe lângă zid-Barbizon), iar printr-un portaj de moștenire cu vărul său Alecu Ureche, renunță în favoarea lui la terenul ce-i revenea din str. Cazavillan în schimbul a 13 lucrări de Grigorescu.

În acest stadiu colecția este o entitate de referință pentru arta românească. Cu toate acestea, dr. Iosif Dona cumpără de acum încolo din ce în ce mai mult căci profesional este un medic foarte cunoscut, iar profesarea medicinei îi aduce substanțiale venituri. Mai mult, zestrea soției, bine administrată de el, care îi tolerează pasiunea, îi permite o mai mare marjă de manevră în achiziții.

Cu toate că multe lucrări achiziționate erau perfectate în expoziții, nu-și puneă cartea de vizită pe ele la vernisaj decât arareori, în cazuri excepționale. Frecvent stătea ore în șir în expoziții și urmărirea cu emoție și bucurie cum lucrările pe care dorea să le cumpere nu găseau amatori. Cu multă euforie le achiziționa

la închiderea expoziției și cu mândrie le arăta expuse în cadrul colecției sale prietenilor și colecționarilor care îl vizitau. Savura triumful, pe îndelete, cu plăcere.

Kricor Zambaccian, care îi urmărea îndeaproape achizițiile, făcea uneori ne-săbuite eforturi pecuniare spre a-și ridica valoarea propriei colecții peste cea a rivalului său, pe care îl invidia pentru achizițiile reușite la prețuri reale. El ne relatează cum dr. Iosif Dona persevera în tranzacționarea de prețuri echitabile, atât pentru artist, cât și pentru colecționar, relatându-ne cu mult haz în volumul său „Însemnările unui colecționar” (Editura Meridiane, București, 1957), despre o tirguală acerbă dintre Iosif Dona și Iser pentru un nud, căci nudurile erau slăbiciunea doctorului. Iar în alt loc se referă la comportamentul acestuia la licitația colecției Alexandru Bogdan-Pitești, cind față de ceilalți „competitori care aruncau cu mîile, doctorul urca numai cu sutele doar le-o tempera zelul”.

Dacă calitățile temperamentale ale doctorului Iosif Dona — fire ponderată, calmă, bonomă — au constituit trăsături distincte, demne de laudă, pentru om, merită a fi relevate și calitățile etice, care îl investeau ca pe un verticabil colecționar: cinstea și onestitatea. Dacă graba, din prea mare pasiune, l-a împins vreodată să achiziționeze un tablou asupra căruia mai tirziu să existe un dubiu — fals sau copie — oricît l-a durut sufletește și financiar descoperirea nu a încercat să-l înstrăineze avantajos, ci l-a prezentat în continuare, precizându-i situația reală. Dr. Iosif Dona era convins că un colecționar reputat este o referință de încredere pentru colecționarii începători, ca și pentru cumpărătorii, amatori de artă, neavizați.

Pentru evitarea unor dificultăți care să rezulte din necunoaștere, dr. Dona nu a pregetat, deși era înzestrat cu instinct și sensibilitate nativă pentru frumos, să deponă eforturi pentru adîncirea cunoștințelor despre artă în general și îndeosebi a informațiilor privind pictura europeană și covoarele orientale, genuri artistice care îl interesau în mod deosebit.

Ceea ce mărește farmecul și atractivitatea unei colecții, spre deosebire de muzeu, este prezentarea inedită, în funcție de gustul și priceperea proprietarului ei. Gustul pentru frumos al dr. Iosif Dona s-a vădit permanent reflectându-se în prezentarea de ansamblu a lucrărilor în încăperile locuinței. Expunerea lor armonioasă era o preocupare constantă care îl absorbea și îl ținea încontinuu într-o stare de „febrilitate artistică”. Dintotdeauna ținea să aducă noi îmbunătățiri prezentărilor. Cum cumpăra foarte des, o atare stare tensională era permanentă. În multe cazuri, înainte chiar de a cumpăra tabloul dorit îl și vedea mental plasat pe un anume perete dintr-o cameră, ceea ce ducea deseori la multiple restructurări de panotări nu numai în acea încăpere, ci și în alte spații. Unele lucrări peregrinau în alte locuri, făcând parte din noi combinații de aranjamente, căci persevera să le găsească loc, la toate, pe pereți. Prefera să le afle loc chiar în colțuri și unghere obscure sau pe pereții scârilor spre pod decît să fie ostracizate într-un depozit. Din cînd în cînd accepta sfaturile soției doar în schimbări de detalii neînsemnate — schimbarea unei rame, aplecarea unui tablou spre a fi văzut mai bine căci, pentru el nu conta faptul că sînt expuse înghesuit pînă la tavan pe trei, patru și chiar cinci rânduri, ci urmărea reușita unor ansambluri armonioase în care fiecare lucrare să se individualizeze, dar și să formeze un tot care să exprime o stare de gingășie și de seninătate sau o strălucire de culoare pe o anumită gamă etc.

De-a lungul vremii, în virtutea relațiilor cordiale, aproape prietenești, atît Pallady cît și Petrașcu au insistat, fiecare în parte, în ceea ce le privea propriile lucrări, să-l determine la unele îmbunătățiri a panotării și în special să nu mai fie puși în concurență prin plasarea pe pereți alături. Uneori se prefăcea că cedează și accepta sugestiile de panotare ale acestora. Cîteva zile mai apoi, le cumpăra cite o lucrare pe care de mult și-o dorise și, motivînd că trebuie și acestea expuse, își reorganiza panourile cu lucrările lor din nou cum credea personal că este mai bine.

Casa doctorului Iosif Dona era deschisă tuturor iubitorilor de frumos, dar mai ales îi treceau pragul colecționari și artiști, îndeosebi joia după amiaza cînd avea zi de primire. Se purtau discuții îndelungi, uneori aprinse, despre artă, dar temperate de fiecare dată de vorbele de duh ale amfitrionului, căci era un om foarte spiritual. Între el și artiștii săi preferați — Petrașcu, Tonitza, Pallady — n-au existat momente de supărare sau „de răceală”, ci dintotdeauna de strînsă prietenie. Îi plăcea să-i stimuleze pe artiști, să poarte discuții asupra tablourilor lor, în special despre cele din colecția sa și să audă din partea lor aprecieri juste și corecte despre creația confratilor. Se străduia să creeze prin discuții un spirit civic și de emulație artistică elevate.

Locuința dr. Dona avea un iz al ei aparte: era un interior primitiv mobilat cu gust, tipic anilor 1920—1930, căci alături de tablouri și covoare, colecționarul selecționase cu grija integrării în

ansambluri fericite, mobilier, sculpturi, obiecte din sticlă, ceramică persană și românească, și nicidecum vase de porțelan și bibelouri pe care sub nici o formă nu le agreea, chiar dacă le aprecia cu obiectivitate valoarea, sentimental nu le dorea în preajma sa.

În ce-l privește, colecționarul se ducea foarte rar la atelierelor prietenilor artiști, fiind prea acaparat de consultațiile de la cabinet, dar era aproape zilnic prezent, după amiezile, în expozițiile acestora pe toată durata lor. În atari ocazii nu pregeta niciodată să dea lămuriri și sfaturi cumpărătorilor amatori, îndrumându-i discret pentru ce tablou să opteze.

Dr. Iosif Dona a cumpărat permanent și constant în preferințele sale: Grigorescu divinizat; Luchian — adorat; și, alături de aceștia, Petrașcu, Pallady, Tonitza, iar într-o vreme — Pica Dona Delevrancea, care au constituit pentru el summum artei contemporane, până în 1938, când a mai făcut o mare pasiune pentru creația

lui Alexandru Ciucurencu, căruia i-a cerut, ca o favoare, să-i facă portretul deși pe alți pictori îi refuzase. Ei constituiau alfa și omega picturii românești. Alături de aceștia s-au bucurat de prețuirea colecționarului și alți artiști — Ressu, Iser, Steriadi, Dărăscu —, dar lucrările lor erau selectate cu multă scrupulozitate, fiecareia găsimd-i o notă aparte demnă de a se integra panteonului său artistic.

Dacă, în 1928, dintr-o pornire greu explicabilă, pentru a nu fi concurat de nimeni, a oferit exorbitanta sumă de 80.000 lei pentru *Odalisca* lui Camil Ressu, o lucrare de referință în creația artistului, nici atunci și nici mai târziu nu l-a considerat pe pictor mai presus de Grigorescu, Luchian, Petrașcu, Pallady, Tonitza. A fost prima dată când și-a pierdut, cum se spune, „uzul rațiunii” și a oferit o sumă de nabab, devenind „un mecena”. Sume extrem de mari n-a oferit decît pentru lucrările lui Nicolae Grigorescu. O altă extravagantă privind prețul oferit, fiind orbit de ambiția de a nu fi mai prejos decît rivalul său Kricor Zambaccian, care începuse să cumpere și artă franceză, o constituie achiziționarea unui peisaj de Pissaro pentru suma de 23.000 franci francezi, în același an 1928. Dar s-a vindecat singur și repede de o atare veleitate, căci mijloacele financiare nu-i permiteau asemenea achiziții pe măsura aspirațiilor sale.

Îndeobște dr. Iosif Dona discuta cu artiștii, pe îndelete, prețul fiecărei achiziții, în lungi conciliabule și, de fiecare dată, obținea unul echitabil. Nu cel din catalog, dar nici unul derizoriu, căci niciodată n-a umblat după chilipiruri, deși „metoda” se practica cu succes de mulți colecționari și mai ales de negustorii de tablouri.

O altă trăsătură distinctă a colecției o constituie oglindirea și reliefaarea personalității alcătuitoare ei, dr. Iosif Dona. Pe măsură ce colecția se amplifică, tot mai pronunțat ieșea în evidență raportul direct, armonios, între personalitatea colecționarului și profilul colecției sale, căreia el îi imprimă, indiscutabil, de-a lungul timpului, tot mai pregnant pecetea

firii sale și a opțiunilor lui; totul respiră seninătate, optimism, calm și voluptate, aspirații ale intelectualității burgheze autohtone, cultă și rafinată. Colecția în ansamblul ei exprimă delimitarea zonei de interes în colecționare, subînțelegându-se prin aceasta un program coerent în preferințe și achiziții care are drept rezultat o distinctă personalitate a colecției. Pe lângă artiștii de renume, el cumpără lucrări și de la alții mai puțin sau chiar deloc însemnați, însă caută în lucrările lor sinceritatea emoției și simțul culorii.

Mai subliniem două trăsături de caracter ale colecționarului care i-au aureolat prestigiul: în decurs de peste 50 de ani de alcătuire și dezvoltare a colecției, dr. Dona nu a vândut decît două lucrări, una în 1936, Băncii Naționale a României, alta, în 1938, ambele de Grigorescu (*Crîng în toamnă* — *Barbizon* și *Malul Senei*), de fiecare dată presat, concomitent, de nevoi financiare stringente ale familiei și de cîte o mare ocazie de a cumpăra o operă de artă foarte valoroasă; a oferit cadou, la diverse ocazii, doar cca 50 de lucrări, și nu neapărat dintre tablourile artiștilor mai puțin cotați — Dumitru Mihăilescu, Traian Cornescu, Leon Viorescu, Leon Biju, Ialomițeanu Dan, ci și ale artiștilor îndrăgiți: Petrașcu — patru lucrări, Tonitza — trei, Pallady — trei.

Dintre artiștii uitați acum, dar mai cunoscuți atunci, ca unul ce făcea reușite copii după tablouri de Grigorescu și Andreescu, a cumpărat frecvent de la pictorul Ialomițeanu Dan, îndeosebi lucrări de grafică la prețuri modeste, probabil spre a și-l apropia, întrucît acesta îi furniza desene, pastele și acuarele de marele Luchian.

Dr. Dona a folosit arareori și sistemul schimbului de lucrări, atît cu pictorii Petrașcu și Tonitza, cedindu-le unele tablouri executate mai de mult pentru altele mai recente, cît și cu unii colecționari avizați (Virgil Cioflec, dr. Ion Slătineanu).

Firesc, sîntem tentați să știm cum și-a alcătuit dr. Iosif Dona colecția în timp, cît l-a costat această colecție, dacă și cît

a influențat standardul de viață al familiei sale în comparație cu alte familii din aceeași categorie socială.

În parte putem satisface această curiozitate întrucît de la o vreme, începînd din 1910, cînd achiziționează masiv, s-a gîndit să țină o evidență a cheltuielilor, nu una meticuloasă și scurpuloasă, totuși foarte utilă pentru a-și rememora financiar cît l-au costa achizițiile. Atari însemnări — alături de alte cheltuieli casnice, cuprinse în mai multe carnete ca și într-unul recapitulativ, aflate în posesia fiicei sale, Maruca Dona (care, pentru perpetuarea memoriei părinților săi Elena și dr. I. N. Dona în panteonul marilor colecționari, a donat Muzeului de Artă al României, în 1978, 242 de lucrări moștenite de la aceștia) ne permit să urmărim îndeaproape alcătuirea și creșterea colecției în timp, să cunoaștem preferințele colecționarului, eforturile lui financiare și, nu în ultimul rînd, în ce a constatat aura prestigiului de care s-a bucurat din partea artiștilor și a amatorilor de frumos, începînd din 1925. Totodată, aceste însemnări ne destăinuie cotele reale de vinzare ale lucrărilor artiștilor în cauză și, implicit, sprijinul material acordat acestora. Să reținem că aceste note sînt parțiale, căci nu cuprind (motivele nu se cunosc) absolut toate lucrările achiziționate, deoarece constatăm că atît unele lucrări din donația inițială a lui Iosif Dona (113 lucrări), cît și din cea ulterioară a fiicei sale nu se găsesc trecute în aceste notații.

Așa cum precizăm, însemnările încep odată cu masivele cumpărături de tablouri din 1910. La acea dată avea o situație socială consolidată. Era medic primar la Spitalele Eforiei, exercitîndu-și profesia cinci luni pe an — în timpul verii — la Techirghiol Băi, avea cabinet medical particular, cu o numeroasă clientelă și era căsătorit, din 1908, cu Maria Leonopol, care avea ca zestre mai multe părți din moșiile moștenite, exploatate în comun cu frații și surorile sale. Dacă la lucrările achiziționate de la Vlahuță nu sînt specificate prețurile, în schimb, ne putem face o părere sumară asupra unora

din cheltuieli știind din catalogul licitație colecției Eugen Carada, din noiembrie 1910, că prețul unui tablou de Nicolae Grigorescu varia între 1000 — 10.000 lei, iar unul de Ștefan Popescu, între 150—400 lei. Ținând seama că un profesor la Școala de belle-arte avea, în 1910, un salariu de 360 lei lunar, iar un custode de muzeu 150 lei lunar, ne dăm seama că dr. Iosif Dona și-a permis să cheltuiască întreaga agoniseală a muncii sale profesionale dintr-un an și încă ceva pe deasupra. De aceea, probabil, n-a mai achiziționat în anii imediat următori, impunându-și printr-o chibzuită hotărâre să se rezume în cheltuielile pentru hoby-ul său, cit mai mult, numai la veniturile personale.

Referindu-ne la anul 1915, cind iarăși cumpără un lot mare de tablouri, însemnările ne prezintă, de această dată, o situație clară a cheltuielilor, deoarece fiecare lucrare are trecut în dreptul ei prețul de achiziție. Și în acest caz cheltu-

ielile au depășit mult veniturile profesionale, dar patima de colecționar îl subjugase definitiv, așa încît, dr. Iosif Dona nu s-a putut abține să scape prilejul de a achiziționa lucrări valoroase care i-au plăcut extrem de mult în expozițiile din acel an. În anii următori, exceptînd pe cei din timpul războiului, observăm din nou că dr. Iosif Dona achiziționează ponderat, poate din aceeași rațiune de a nu depăși cheltuielile pentru colecție peste încasările din profesarea medicinii.

Dar în anul 1924, mistuitoarea pasiune de colecționar și împrejurările favorabile de a deveni posesorul unor lucrări foarte valoroase, înfringe orice reținere de a cheltui echilibrat. Astfel, s-a avîntat înfruntînd o acerbă concurență la licitația colecției Alexandru Bogdan-Pitești și a reușit să cumpere trei capodopere de Luchian (*Interior — atelierul artistului, Ghereta din Filantropia și Han pârșit — Scrînciobul*). Apoi a acceptat fericit să cumpere 12 lucrări de la matusa sa Zettina Ureche, dintre care șase pîen de Nicolae Grigorescu, colecția astfel îmbogățită dîndu-i cele mai mari satisfacții, ea începînd, pe bună dreptate, a fi considerată ca cea mai reprezentativă pentru arta românească.

Dacă în 1926 renunță, în favoarea vărului său Cello Ureche, la un loc de casă moștenit de la Zettina Ureche, pentru a primi în schimb 13 tablouri de Grigorescu, doi ani mai tîrziu, în 1928, înregistrăm cum colecționarul se dezlănțuie în cheltuieli „nesăbuite”. A acordat 80.100 lei pentru *Nudul* lui C. Ressu, sumă exorbitantă la acea vreme, care a uluit și pe rivalul său Krikor Zambaccian. Pictorul Petrașcu, care se socotea, după Grigorescu și Luchian, cel mai apreciat artist de către colecționar, a găsit exagerată suma oferită și a comentat defavorabil această preferință, dat fiindcă lui — își socotea pictura superioară ca valoare celei a lui Ressu — nu i-a oferit niciodată nici pe sfert o asemenea sumă. Să mai reținem că în ianuarie 1930, dr. Iosif Dona a achiziționat un peisaj de Pissaro (25.000 franci francezi), căci tablourile pictorilor francezi Claude Monet, Camille Pissaro, și Sisley din colecția

Alexandru Ștefan Belu, date fiind prețurile ridicate cerute de moștenitori, s-au vândut la Paris în același an, prin negustorul de tablouri Andre Scholier.

După 1930 și până în 1948, când înregistrăm ultimele achiziții, constatăm că dr. Iosif Dona cumpără constant tablouri, dar nedepășind cu mult veniturile profesiei sale, excepție făcând anul 1932 când a achiziționat un număr extrem de mare de covoare românești, persane și din Orientul Apropiat.

Este cazul să precizăm că lucrările de la numerele 84, 102 și 189, din actul de donație, din 1950, către Primăria municipiului București, nu aparțineau dr. Iosif Dona, ci au fost înregistrate în respectivul act datorită unor împrejurări contabile care trebuiau lichidate de primărie (o explicație a modului în care s-au strecurat).

În concluzie, putem aprecia că faimoasa colecție a dr. Iosif Dona a fost alcătuită treptat, de-a lungul a peste 50 de ani, cu perseverență, tact și pricepere a depista lucrări de referință în creația pictorilor autohtoni. Donatorul a cheltuit ponderat, fără a ajunge la situații jenante familiare și privațiuni exacerbate.

Inventarul făcut de noi colecției dr. Iosif Dona cuprinde toate lucrările notate de colecționar într-un caiet de format mic de-a lungul mai multor ani (1910–1948), scris cu diverse cerneluri,

cu prescurtări, reveniri și adăugiri mai ales în ceea ce privește înstrăinarea lucrărilor din colecție.

Pentru precizarea corectă a unor cuvinte scrise aproape ilizibil sau prescurtate și pe care nu am putut să le descifrez, de cel mai mare ajutor a fost aportul fiicei colecționarului, Maruca Dona, căreia îi mulțumim și pe această cale, intrucit d-sa înțelegând scrisul părintelui său le-a citit.

În afară de rubrica „nr. crt.” introdusă de noi, al cărui rost l-am găsit necesar pentru a ușura munca cercetătorilor, în cazul referirii la anumite lucrări, celelalte rubrici — „data”, „autorul”, „titlul lucrării”, „suma cerută”, „suma acordată”, „proveniența lucrării” și „ce a devenit” („observații”) — au fost statornicite de colecționar din anul 1934 și le-am păstrat întocmai, deși, mai totdeauna în însemnările sale nu a ținut seama într-un tot de ele.

Adăugirile noastre, spre a da un sens unor însemnări, sint trecute în paranteze drepte, și tot pentru a fi de folos cercetătorilor am trecut la rubrica „ce a devenit”, („observații”), în cazul unei identificări certe, numărul de inventar al lucrării respective cu care este înregistrată în patrimoniul Muzeului Colecțiilor de Artă din cadrul Muzeului de Artă al României.

RÉSUMÉ

Dans la première partie de l'article, on présente les qualités du dr. Iosif Dona qui ont justifié ses contemporains — collectionneurs et artistes — de le considérer depuis 1925 comme un „collectionneur raffiné d'art” et „un véritable collectionneur”. On insiste ensuite sur sa passion obsédante de collectionneur, sur l'arc'eur avec laquelle il a sélectionné dès le début des toiles de grande valeur de la création des artistes les plus appréciés (N. Grigorescu, St. Luchian, Gheorghe Petrașcu, Theodor Pallady, N. N. Tonitza et Alexandru

Ciucurencu) et sur les moments les plus importants quand il a réussi à acheter des toiles de ces peintres.

Dans la seconde partie de l'article on analyse, sur la foi des notes presque journalistiques de l'artiste dont la plupart sont publiées, l'enrichissement continu de la collection et les dépenses afférentes, dévoilant en même temps les prix réels de vente des toiles achetées et implicitement l'appui matériel constamment accordé aux artistes préférés.